

omnia quæcunq; feci. Nunquid ipse est Christus scū
uenissent ergo ad illū Samaritani, rogauerūt eum ut
ibi maneret. Et mansit ibi duos dies, & multo plures
crediderunt propter sermonē eius. Et mulieri dice-
bant: quia iam nō propter tuā loquelam credimus,
ipsi enim audiimus, & scimus quia hic ē uere salua-
tor mundi. ibi em̄ sine ostensione miraculi tota ciui-
tas credidit, hic cum magnum signū ostensum esset,
ipse pater tantum credidit, & domus eius tota.

DOMINICA XXIII.
post Pentecosten. Matt. XVIII.

**In illo tempore dixit Iesus discipulis su-
is parabolam hanc: Simile est regnum cæ-
lorum homini regi, qui uoluit rationē po-
nere cum seruis suis. Et reliqua**

Virtus & sapiētia dei dñs Iesus Christus, huma-
næ ignorantix cōdescendens, frequenter suis
sanctis sermōibus similitudines dignatus est
adiungere, ut quod per similitudinem sermonū audi-
tores capere non poterant, saltē per parabolas & fi-
guras tenerent. Vñ sicut alibi Matthæus ait, Loque-
batur Iesus cum discipulis in parabolis, & sine para-
bolis non loquebatur eis, ut adimpleretur quod per
prophetam dicitur: **Aperiā in parabolis os meū, lo-**
quar propositiones ab initio. Quod in hac lectione Psal. 77
eum fecisse cognouimus, si diligentius superiora hu-
ius euangelij consideremus. Cum em̄ præceptum di-
mittendi fratribus in nobis peccantibus dedisset, ne
dura hæc uiderentur & aspera, adiecit similitudinem
de rege, qui debitori suo decem millia talēra ad unā

supplicationem dimisit. **Spirit**aliter hō iste rex dominus **Iesus Christus** est, de quo scriptum est: **Ecce ueniet deus & homo de domo Dauid**, qui est rex regū & dñs dominantium, & cuius regni non erit finis.

Huius regis serui homines sunt, quos ad sibi seruiendum, sc̄q; laudandum ad suam imaginem condidit, quibus etiam sensum & intelligentiā præbuit. **Huic regi seruire**, summa est libertas: ab eius seruitio recedere, turpissima seruitus. **Huius seruū se gloriabatur Palmista**, cū dicebat: **Ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ.** Et iterum: **Seruus tuus ego sum**, da mihi intellectum domine. **Ponit autē rex rationem cū seruis suis**, quia non solum opera, sed etiā cogitationes nostras eius maiestatis oculus subtiliter examinat atq; discernit. **Sed eo rationē ponente**, solet cōtingere ut inueniantur plures qui non solum in minoribus peccatis, sed etiam in maioribus criminibus sunt obligati. **Quorū speciem tenet iste**, de quo subditur: **Et cū accepisset rationē ponere, oblatu** est ei vnus qui debebat decem millia talenta. **Talentū** in scripturis aliquoties peccatum significat, uel pōdus, siue multitudinem peccatorum, sicut in **Zacharia** legitur: **Vidi, & ecce talentū plumbi portabatur**, & proiecit illud in medium amphoræ, & dixit: **Hæc est impietas**. sicut enim talentum diuersis modis ponderatur, sic peccatorum species diuersæ sunt. **Qui enim homicidium, adulterium, sacrilegium, & cætera his similia perpetrat**, quasi decem millia talēta debebat. **Cū autem nō haberet vnderedderet, iussit eum dominus venundari & vtorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.** Non habebat seruus unde redderet debitum, quia digne pro peccatis

deo satis facere non potest per proprium meritum. Siue certe nō habet seruus unde debitum reddat, q̄a p̄ctōr in die iudicij nullā excusationē pro p̄ctis suis inueniet. Sed q̄a deus misericors, nec uult p̄ctōres perire perpetuo, iubet seruum uenundari. cum peccatorem p̄ p̄nitētiā p̄cipit immutari. In uenūdatione em̄ hoc agit, ut alterius res ad alterius trāseat possessionē. Et tūc spiritaliter seruus uenūdāt, quādo peccator de possessione diaboli, per p̄nitentiā ad possessionē cōuertit̄ dei. Venūdatur̄ q̄q̄ uxor & filij, cum caro, quæ peccatis fuit subdita & cogitationes carnales in seruitio dei immutat. Et q̄ seruiuit immunditig & iniquitati ad iniquitatem, seruiat iustitiæ in sanctificationem, & pro superbia humilitatem, pro luxuria castitatem, pro auaritia diligit largitatē. Et qui antea procreauerat filios diaboli male uiuendo, incipiat procreare filios dei bene uiuēdo. Ergo per uxore, propriam carnem intelligere possumus: per filios, uia & peccata. Vel certe aliter: Venūdāt̄ seruus, cū peccatori imp̄nitenti æternum comminatur supplicium, & declinare à malo, & facere bonum ei p̄cipitur. Venūdatur quoque uxor & filij, quādo nō solum animæ pro peccatis, sed etiam carni peccatī ci p̄na æterni cruciatus p̄dicitur. Quod cum audierit seruus, frequenter post peccatū timore concutitur ad p̄nitēdum, qui pro amore dei noluit cauere peccatum. Vnde & subditur: [Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & om̄ia reddam tibi.] Procidit autē seruus ante deum, cum peccator suam fragilitatē recognoscens, humiliter ueniam postulat, dicēs cū propheta: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatū

meum cōtra me est semper. **Tibi soli peccaui, & malum corā te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cū iudicaris. Rogat quoq; patientiam, ut dignam posset exhibere pœnitentiā, quatenus præsens uitæ dies ad inducias pœnitendi accipiat: & scđm Apostolū, per patientiā dei ad pœnitentiā cōuertat. Quantum autē misericors deus erga pœtōres conuersos existat, manifestatur cū subdit: **Disertus autē dñs serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.** Ecce em̄ nō solum patientiā, quam rogauerat, inuenit, sed etiā debiti absolutionē accepit. Quia diuina clementia semper maiora consueuit præstare, quā humana fragilitas sciat rogare. Nemo ergo de magnitudine uel multitudine pœtōrum diffidere debet, ac de ipsa desperare, cum ille qui decem millia tanta debebat, & patientiam rogaret ut redderet, omnia à dño impetrauit. Amat em̄ deus peccatores post conuersionem, si dignā faciant satisfactionem. Quia sicut ipse dicit per prophetā, non uult mortem peccatoris, sed ut cōuertatur & uiuat. **Et iterū: Peccator quacunq; die conuersus fuerit, &c. Et sicut pius redemptor in euangelio ait: Quia nō ueni uocare iustos, sed peccatores.** Et gaudiū est in cælo super uno peccatore pœnitentiā agente, quā supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentiā. Vnum autē sum mopere necessariū est pœnitētib; ut sicut sibi sua à deo dimitti uolunt peccata, ita fratrib; in se peccantibus clemēter ignoscant. Sunt em̄ nōnulli qui cū deum erga se benignū esse desiderāt, fratrib; duri, asperi & amari existunt, Quorū similitudinē uidetur iste tenere, de quo subdit: [**Et egressus seruus ille, inueuit unū de conseruis suis, qui debebat ei cen****

eum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Egreditur seruus, qñ liber abire permittitur. Suffocationem supradictã tribulationes & angustias, quas ei ingerebat, intelligere possumus.

Spiritualiter, unusquisq; nostrũ exiens, inuenit unum de conseruis suis debentem sibi cẽtum denarios, qñ reminiscitur se ab alio esse læsum. **Procidens aut̃ seruus ille, rogabat eum dicens: Patientia habe in me, & omnia reddã tibi. Iisdem ergo uerbis**, quibus dñm supplicauerat à conseruo rogatus est, sed nõ talem misericordiam conseruo exhibuit, qualem à dño acceperat. Vnde & subditur: [Ille aut̃ noluit, sed abiit & misit eum in carcerẽ, donec redderet debitum.] Mali autẽ retributio, carceris conclusionẽ, uel suffocatiõẽ designat. Igitur carcer in hoc loco afflictio, qua eum coartabat, intelligitur. Debitum in scripturis pct̃m uocari, ex eo intelligimus, qd̃ quotidie in oratiõẽ poscimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra. Vnde in lege præcipitur: Debitum debet tibi quispiam frater tuus, si abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue. Omnis em̃ homo debitor est & debitorẽ habet. Quis em̃ est, q non sit debitor dei, cum nullus sit sine pct̃õ? Et quis est, qui debitorẽ non habeat fratrẽ suum, nisi ille, in quem nullus peccauit? Quantũ autẽ inter decẽ milia talẽra, & centũ denarios distat, tãto maiora sunt quæ in deũ committimus, quàm ea quę fr̃es in nobis peccant. Ea ergo benignitate fratribus in nobis peccãtibus minora dimittere debemus, qua maiora nobis à deo dimitti opramus. Quod melius agnoscimus, si superiorẽ dñi admonitiõẽ, ex qua hæc similitudo orta est, consideremus, Cum em̃ superius præ-

Exodi. ii.

ciperet, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum solum, & cetera quae sequuntur: interrogauit eum Petrus, dicens: **Domine**, quoties peccabit in te frater meus, & dimittam eum usque septies? **Ait illi Iesus**: **Non dico tibi usque septies**, sed usque septuagies septies. **Ex qua interrogatione & responsione hoc discimus**, quia si toties peccauerit in nobis frater noster, quoties humana fragilitas in die peccare non sinit, semper parati esse debemus ad ignoscendum. **Sed dicit aliquis**, peccauit in me frater meus, dimisi ei usque septuagies septies, nunquid amplius dimittere debeo, quam a **Christo** praeceptum est? **Cui respondere debemus**, quia etsi septuagies octies, et si centies, & quoties omnino peccauerit, semper dimitendum est. **Quia sicut a domino non ex parte, sed ex integro nostra uolumus dimitti peccata: sic ex toto corde fratribus in nobis peccantibus dimittere debemus**, monente **Paulo** apostolo: **Donate uobis omnia inuicem**, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & in **Christo** donauit uobis. **Numerus enim iste non pro quantitate, sed pro mysterio a domino positus est**. **Huius numeri sacramentum Lucas euangelista ostendere curauit**, cum humanae generationis **Christi** ordinem describens, septuaginta septem generationes enumerauit. **Cum enim Matthaeus ab Abraam incipiens, usque ad Christum descendendo, quadraginta duas generationes enumerasset, e contra Lucas a Christo ascendendo usque ad primum hominem Adam describens septuaginta septem generationes enumerauit, ut intelligamus, septuagies non ad quantitatem numeri, sed ad peccatum pertinere. A Christo ergo usque ad Adam septuaginta septem generationes numerantur, quia illud peccatum quod pri-**

inushomo in paradiso perpetravit, per septuaginta
 septē generationes usq; ad **Christū**, q sine peccato ue
 nit, uiguit. **V**nde bene idē **Lucas** à bap̄tismate **Chri**
sti numerare cœpit, quia oīa peccata in bap̄tismo ab
 soluūtur. **Q**uod mystice **Lamech** suis uerbis oñdit,
 qñ uxoribus suis ait: **S**eptuplū ultio dabit de **Cain**,
 de **Lamech** uero septuagies septies. **N**ā quantum ad
 literā ptinet, septuagies septies de **Cain** ultio data ē,
 quia uindictā, quam pro fratris morte promeruit,
 usq; ad septimam gñationem in ipso pertulit. **D**e **La**
mech uero septuagies septies ultio data est, quia se
 ptuaginta septē animæ de femore eius egressæ sunt,
 q̄ oēs diluuiο perierūt. **S**piritualiter uero de **Lamech**
 septuagies septies ultio data ē, quia p̄ctm, qd̄ primus
 homo peccauit, ut diximus, per septuaginta septem
 generationes usq; ad **Christi** aduētum uiguit. **V**nde
 bene idem **Lamech** percutiens, siue percussus inter
 pretatur, quia primus hō percussus est uulnere pecca
 ti, & oīem suam stirpem eodem uulnere percussit.
Hæc diximus, ut ostēderemus septuagies septies, nō
 ad quantitatem numeri, sed ad peccatum pertinere.
Omnia ergo, quæ fratres in nobis peccare possunt, di
 mittere iussit, quando septuagies septies fratribus in
 nobis peccantibus indulgere præcepit. **R**egulam er
 go dimittendi in nobis ipsis discamus, ut sicut deum
 post peccatū uolumus inuenire propitium, sic in no
 bis peccantibus clementes & benigni simus, ipso sal
 uatore monente: **C**um stabitis ad orandum, dimitti
 te si quid habetis aduersus aliquē, ut & pater uester
 qui in cælis est, dimittat uobis peccata uestra. **N**am
 q̄ diuini beneficii oblitus, suas uult uindicare iniuri
 as, non solum de futuris peccatis, ueniam non mere

bitur, sed etiā præterita peccata, quæ sibi dimissa cre-
debat, ad uindictam ei replicabuntur. Vnde & sub-
ditur: Videntes ergo conserui eius quæ fie-
bant, contristati sunt ualde, & uenerunt, & narraue-
runt omnia dño quæ facta fuerāt.] Conserui, qui
hæc uidentes dño nūciant, angeli sunt, qui opera no-
stra die noctuq; factori nostro nunciare creduntur,
sicut angelus ad Thobiam ait: Dū oraretis, ego obtu-
li orationes uestras ante deū. Qui pro eo cōserui di-
cuntur, quia nostris humilitatibus ministrant, sicut
Apostolus ait: Sunt administratorij spūs, in ministe-
rium missi propter eos, qui hæreditatē capiunt salu-
tis. Contristati autē dicuntur, quia sicut gaudent sup
bene agentes, sic dolere dicuntur super male agen-
tes. Siue aliter, conserui qui hæc dño nūciant, docto-
res & magistri ecclesiæ intelliguntur, qui uidentes
minores à maioribus opprimi uel affligi, cōpatiunt
eis: & dum eis condolent, quasi per affectum mentis
omnia hæc dño nunciant. Tunc uocauit illū dñs
suus, et ait illi: Serue nequam, omne debitū
dimisi tibi, qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit & te
misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?]
Ecce qualē pœnā merebitur, qui suas uult uindicare
iniurias. Ait em̄: Serue nequā &c. Ac si diceret: Serue
male, ingrater serue, cū ad unam petitionē omne de-
bitū tibi dimiserim, quare nō considerasti, quia opor-
tuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus
sum? Et iratus dñs eius, tradidit eum tor-
toribus, quoad usq; redderet uniuersum de-
bitum. Quæritur, quō dñs iratus dicat, cū in natura
dei nulla ira, nulla mutabilitas cadat, teste Psalmista,
qui ait: Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid

frascitur per singulos dies: Ad quod dicendum quia multis in locis scriptura sacra more nostro loquitur, ut occulta dei iudicia per uisibiles res intelligantur. Sicut enim terrenus rex iratus dicitur, quādo in subiectis uindictā exercet, sic deus omnipotens illis iratus uidetur, quos iusto iudicio propter peccatā damnat & punit, cæterum in sua natura semper immutabilis semperq; tranquillus permanet, cui per quendam sapientem dicitur: **Tu autē domine sabaoth cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentiā disponis nos,** Sapi. 23
Tortores, quibus ingratus seruus traditur, immūdi sunt spiritus, de quibus scriptum est: Immissiones per angelos malos: qui grauiter à nobis exigunt, qđ blande & leniter persuaierunt. Ipsos enim peccator tortores habet in pœna, quos habuit suos ad culpam. Quod autē dicitur, Quoad usq; redderet uniuersum debitum, finitum aduerbium pro infinito tempore posuit: quoniam reprobi æterno supplicio damnati sic quotidie debitū peccati in pœna exoluent, ut ramentum pœnarū cruciatus nunquam eis deficiat, domino alibi dicente: Amen dico uobis: Nō exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Non ergo ita est accipiendum, quod post uniuersale iudicium uindicta peccatorū peracta, reprobi ueniā cōsequi possint, licet Origenistæ testentur, quorum sententiā non est sequēda: quia postquam semel damnati fuerint, ueniā non consequentur. Exponēs dominus quod in similitudinem præmiserat, adiunxit dicens: **Sic et pater meus cælestis faciet uobis, si nō remiseritis unusquisq; fratri suo de cordibus uestris. In quibus uerbis ostēditur, quia (sicut superius diximus) qui fratribus in se pec-**

cantibus dimittere non uult, etiam illa peccata, quæ
 sibi dimissa credebat, ad uindictam ei replicabuntur.
Et quia deus inspector est cordis, signanter dicitur,
 [de cordibus uestris.] **Sunt enim nonnulli, qui cum**
ab alijs læsi fuerint, ore dimittere uidentur, sed corde
iniurias reseruāt, quod ideo faciunt, quia ab alijs co
guntur ut dimittāt: aut certe defendere nō se præua
lent ab his, à quibus læsi sunt, uel certe tempus uindi
candi aptum expectāt, de quibus per prophetam di
Jeremi. 9 **citur: Ore pacem cum amico suo loquitur, & occul**
te ponit ei insidias. sed isti tales, qualem uindictam
percipiant, Psalmista declarat, dicens: Qui loquūtur
pacē cū proximo suo, mala autē in cordibus eorum.
Et iterum: Da illis secundum opera eorū, & secundū
opa manuum eorum tribue illis. Quorum patien
tia non præmium accipiet uirtutis, quia uelamentū
est furoris. Nihil ergo prodest ore dimittere, quod uult
iracundiam corde seruare. Propter hoc, cum dixisset
dominus, [Sic & pater meus celestis faciet uobis, si
non remiseritis unusquisq; fratri suo,] adiūxit, [de
cordibus uestris.]

DOMINICA XXIII.
post Pentecosten, Matth. XXII.

In illo tempore Abeuntes pharisæi con
filium inierūt, ut caperent Iesum in sermo
ne. Et reliqua

A **Beo tempore quo totius mūdi monarchia**
sub unius hoīs principatu redacta est, ppter
pacem & concordia seruandā in populis, fra